

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Кадри та безпека організацій

Шифр та назва спеціальності

054 – Соціологія

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Соціологічне забезпечення управлінської діяльності

Кафедра

Соціології і публічного управління (305)

Рівень освіти

Магістр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), вибіркова

Семестр

2

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Розробник: Рущенко Ігор Петрович

Ihor.Rushchenko@kpi.edu.ua

Науковий ступінь, вчене звання, посада

Доктор соціологічних наук, професор. Досвід роботи – 42 роки

Автор 195-и наукових та науково-методичних праць, у тому числі шести одноосібних монографій та підручників. Розробник дисциплін: Соціологія особистості та девіантної поведінки, Методологія та методи роботи з персоналом, Кадри та безпека організацій, Соціологія економічної злочинності, Основи медіаграмотності та інформаційні війни.

Викладач: Шанідзе Надія Олександрівна

nashanidze@ukr.net

Кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології і публічного управління.

Авторка понад 60 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів «Соціологія управління», «Теоретична соціологія XXI століття», «Крос-культурні комунікації» «Соціологія мови», «Соціологія особистості та девіантної поведінки», "Методологія та методи роботи з персоналом", "Філософія економічної діяльності"

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](https://web.kpi.kharkov.ua/sp/)

<https://web.kpi.kharkov.ua/sp/>

Загальна інформація

Анотація

Вивчення курсу повинно сформувати у студентів знання теоретичних основ безпеки організацій, загроз та ризиків, пов'язаних з персоналом; знання небезпечних категорій персоналу та методів посилення кадрової безпеки; вміння ідентифікувати осіб, що належать до різних категорій небезпечного персоналу.

Мета та цілі дисципліни

Ознайомлення студентів з проблемою різноманітних аспектів кадрової безпеки та опанування студентами необхідних знань та навичок для практичної діяльності з підтримки безпеки організацій в якості менеджерів по роботі з персоналом.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК05)

Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК06)

Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК07)

Здатність організувати роботу з мотивації працівників в установах економічного профілю (СК09).

Результати навчання

Розробляти прикладні проекти з мотивації працівників в установах економічного профілю (ПР10).

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного опанування навчальної дисципліни необхідно мати знання та практичні навички із дисциплін "Теоретична соціологія XXI століття", "Соціологічний супровід економічної діяльності", "Методологія та методи роботи з персоналом"

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час викладання курсу застосовуються мультимедійні засоби, проектна і командна робота. На практичних заняттях застосовується проектний підхід, заплановано самостійну розробку методики ідентифікації осіб, що схильні до різних видів організаційної девіації (після вивчення існуючих методик та їх аналізу).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Безпека організації як предмет соціологічного аналізу.

Актуальність проблеми кадрової безпеки, предмет і цілі дисципліни. Безпека організації, загрози і ризики, кадрова безпека, небезпечні категорії персоналу, типізація загроз.

Тема 2 Економічна безпека в управлінні персоналом

Вплив системи управління персоналом на економічну безпеку організації. Безпека персоналу як чинник економічної безпеки. Служба управління персоналом та її діяльність для забезпечення кадрової безпеки

Тема 3. Екзогенні та ендогенні ризики кадрової безпеки організації

Екзогенні (зовнішні) фактори: соціальні, політичні, етнічні, релігійні, культурні тощо. Конкурентна боротьба: переманювання конкурентами, розголошення таємниці. Ендогенні (внутрішні) фактори: невідповідність посаді, низька мотивація, невідповідні критерії відбору персоналу, схильність до девіації.

Тема 4. Організаційні девіанти та їх вплив на безпеку соціальних організацій

Девіантологія і соціологія девіантної поведінки, Внутрішньо організаційні норми організаційні девіанти. Типологія організаційних девіантів. Ризики і небезпеки, що пов'язані з перебуванням у складі персоналу організаційних девіантів.

Тема 5 Адиктивна поведінка: сутність, підходи до її пояснення.

Визначення адиктивної поведінки в соціології, психології, кадровій роботі. Види адиктів, їх характеристики. Загрози адиктивної поведінки.

Тема 6. Адикти в організаціях: основні небезпеки, метод ідентифікації та робота з адиктами.

Адикти, різновиди залежностей, Основні ризики і загрози, що пов'язані з адиктами. Хімічно-залежні особи, особи з нехімічним типом залежності. Особи з розладом особистості в організаціях

Тема 7. Особи, що схильні до злочину в організаціях.

Проблема правопорушень і злочинності в організаціях різного типу. Особи з кримінальним минулим або кримінальною спрямованістю особистості та їх поведінка в організаціях.

Профілактика правопорушень в трудовому колективі.

Тема 8. Втома, хронічний стрес та їх небезпека.

Поняття втоми, діагностика стану втоми, корекція функціональних станів. Поняття стресу.

Профілактика хронічного стресу в організаціях. Небезпечні психофізіологічні стани, що пов'язані з віковими характеристиками професійної діяльності.

Тема 9. Управлінські помилки та їх наслідки для стану кадрової безпеки.

Професійна неадекватність, професійна некомпетентність та їх вплив на безпеку. «Аномічні стани» персоналу і безпека організацій. Патологічні відносини в колективі, які провокуються брехунами і агресорами

Тема 10. Конфлікти в організаціях та наслідки для кадрової безпеки.

Конфлікти в організаціях: види, причини, структура. Управління конфліктами як шлях зменшення ризиків для організації.

Тема 11. Побудова підсистеми кадрової безпеки в організації.

Системи кадрової безпеки, принципи її функціонування системи кадрової безпеки, об'єкти її діяльності. Методики роботи з кандидатами в організацію. Методи скринінгу й безпечного звільнення персоналу. Захист організації від інсайду, шпіднажу, недружнього вторгнення.

Тема 12. Методологія і методи виявлення та роботи з девіантами

Соціологічний супровід кадрової безпеки в організації. Методологія оцінки ризиків кадрової небезпеки в організаціях

Теми практичних занять

Тема 1. Безпека організації як предмет соціологічного аналізу.

Визначення актуальності проблеми кадрової безпеки, предмету та цілей дисципліни. Безпека організації, загрози і ризики, кадрова безпека, небезпечні категорії персоналу, типізація загроз. Кадрова безпека за умов воєнного стану.

Тема 2, 3 Економічна безпека в управлінні персоналом. Екзогенні та ендогенні ризики кадрової безпеки організації

Вплив системи управління персоналом на економічну безпеку організації. Безпека персоналу як чинник економічної безпеки. Служба управління персоналом та її діяльність для забезпечення кадрової безпеки. Екзогенні (зовнішні) фактори: соціальні, політичні, етнічні, релігійні, культурні тощо. Конкурентна боротьба: переманювання конкурентами, розголошення таємниці. Ендогенні (внутрішні) фактори: невідповідність посади, низька мотивація, невідповідні критерії відбору персоналу, схильність до девіації.

Тема 4. Організаційні девіанти та їх вплив на безпеку соціальних організацій

Опис девіантології і соціології девіантної поведінки. Дослідження внутрішньо організаційних норм та організаційних девіантів. Ризики і небезпеки, що пов'язані з перебуванням у складі персоналу організаційних девіантів.

Тема 5, 6 Адиктивна поведінка: сутність, підходи до її пояснення. Адикти в організаціях: основні небезпеки, метод ідентифікації та робота з адиктами.

Визначення адиктивної поведінки в соціології, психології, кадровій роботі. Види адиктів, їх характеристики. Загрози адиктивної поведінки.

Вивчення поняття "адикти", різновиди залежностей, Основні ризики і загрози, що пов'язані з адиктами. Хімічно-залежні особи, особи з нехімічним типом залежності. Особи з розладом особистості в організаціях

Тема 7. Особи, що схильні до злочину в організаціях.

Визначення типології правопорушень і злочинності в різних організаціях та засоби запобігання негативним наслідкам їх перебування в колективі.

Тема 8. Втома, хронічний стрес та їх небезпека.

Поняття втоми, діагностика стану втоми, корекція функціональних станів. Поняття стресу. Профілактика хронічного стресу в організаціях. Небезпечні психофізіологічні стани, що пов'язані з віковими характеристиками професійної діяльності.

Тема 9,10 Управлінські помилки та їх наслідки для стану кадрової безпеки. Конфлікти в організаціях та наслідки для кадрової безпеки

Професійна неадекватність, професійна некомпетентність та їх вплив на безпеку. «Аномічні стани» персоналу і безпека організацій. Патологічні відносини в колективі, які провокуються брехунами і агресорами

Конфлікти в організаціях: види, причини, структура. Управління конфліктами як шлях зменшення ризиків для організації.

Тема 11, 12 Побудова підсистеми кадрової безпеки в організації. Методологія і методи виявлення та роботи з девіантами

Системи кадрової безпеки, принципи її функціонування системи кадрової безпеки, об'єкти її діяльності. Методики роботи з кандидатами в організацію. Методи скринінгу й безпечного звільнення персоналу. Захист організації від інсайду, шпіонажу, недружнього вторгнення. Соціологічний супровід кадрової безпеки в організації. Методологія оцінки ризиків кадрової небезпеки в організаціях

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає індивідуальне проектне завдання із створення методики ідентифікації осіб, що належать до категорії організаційних девіантів. Перевірка здійснюється під час захисту студентом власного проекту у формі доповіді та презентації. Також студентам надаються актуальні наукові праці та практичні матеріали для самостійного ознайомлення з подальшим обговоренням під час практичних занять

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1	Балановська Т. І., Михайліченко М. В., Троян А. В. Сучасні технології управління персоналом: навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 466с.
2	Гребенюк А.М. Г 79 Основи управління інформаційною безпекою: навч. посібник / А.М.

	<i>Гребенюк, Л.В. Рибальченко. Дніпро: Дніпроп. держ. унт внутріш. справ, 2020. – 144 с</i>
3	<i>Никифороенко В. Г. Управління персоналом: навч. посіб. / В. Г. Никифороенко. – Одеса: Атлант, 2013 р. – 275 с.</i>
4	<i>Робота з персоналом організацій: Навчальний посібник / за ред. д.с.н., проф. І.П. Руценка. – Х.: Видавництво «Форт», 2013. – 460 с.</i>
5	<i>Управління персоналом : підручник / О. М. Шубалий, Н. Т. Рудь, А. І. Гордійчук, І. В. Шубала, М. І. Дзямулич, О. В. Потьомкіна, О. В. Середа; за заг. ред. О. М. Шубалого. – Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2018. – 404 с</i>
6	<i>Сучасні методи забезпечення надійності персоналу: навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 128 с</i>

Допоміжна література

7	<i>Балабанова Л. Управління персоналом: Навчальний посібник/ Л.Балабанова, Олена Сардак; Мін-во освіти і науки України, ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського. – К.: Професіонал, 2006. – 511 с.</i>
8	<i>Волкова О. В. Ринок праці. Навчальний посібник / О. Волкова. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.</i>
9	<i>Данюк В. Кадрове діловодство: Навчальний посібник/ В. Данюк, Л.Кулаковська. – К.: Каравела, 2006. – 239 с.</i>
10	<i>Дорофієнко В. В. Управління персоналом: Графічне моделювання: [навч.-метод. посібник] / В. В. Дорофієнко, Ю. М. Комар, С. Ю. Комар, В. І. Токарева; Під заг. ред. С.Ф.Поважного. – Донецьк: ДонДУУ. – 2008. – 266 с.</i>
11	<i>Кадрова документація/О.Чігінцева, В.Матвєєва, В.Кузнєцова та ін. – Вид. 11-те, перероб і доп. – Х.: Фактор, 2013. – 576 с.</i>
12	<i>Колпаков В. Маркетинг персоналу: Навчальний посібник для студ. серед. і вищ. навч. закладів/ В. Колпаков; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2006. – 405 с</i>
13	<i>Корпоративна культура: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 403 с.</i>
14	<i>Економічна безпека підприємств: Підручник / Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін.; – К.: Алерта, 2011. – 704 с</i>
15	<i>Особистість в соціальних організаціях: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / К. А. Агаларова, Т. М. Байдак, М. В. Бірюкова, та ін.; за ред. І. П. Руценка, К. А. Агаларової. – Харків : НТУ «ХПІ», 2020. – с. 163</i>
16	<i>Михайлова Л.І. Управління персоналом: навч. посіб. / Михайлова Л. І. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248 с</i>
17	<i>Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посіб. Львів, 2011. 380 с</i>
18	<i>Соціологія і психологія: Навч. посіб. / За ред. Ю.Ф. Пачковського. – К.: Каравела, 2009. – 760 с.</i>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% оцінювання складається із підсумкового - 20% та поточного контролю - 80%.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді диференційованого заліку, питання до заліку доводяться до студентів заздалегідь. Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях (опитування за темами) - 40%, підготовка рефератів - 10% та індивідуального завдання - 10%. Модульні контрольні роботи - 2*10 (20%)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

28.06.24

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

27.08.24

Гарант ОП
Надія ШАНІДЗЕ